

WITWASSEN VAN FISCALE VERMOGENSVOORDELEN

WITWASSEN VAN FISCALE VERMOGENSVOORDELEN

Een compatibiliteitsonderzoek

Thomas INCALZA

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Witwassen van fiscale vermogensvoordelen. Een compatibiliteitsonderzoek
Thomas Incalza

© 2019 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Cover: Science History Images / Alamy Stock Photo

ISBN 978-94-000-1027-7
D/2019/7849/52
NUR 824

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.jurisquare.be.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

VOORWOORD

De relatie tussen de antiwitwaswetgeving en fiscale fraude is steeds – zowel juridisch-technisch als beleidsmatig – problematisch en controversieel geweest. De ontduiking van belastingen werd in België nooit (helemaal) uitgesloten als basismisdrijf voor witwassen maar de toepassing van de antiwitwaswetgeving op fiscale fraude werd gaandeweg wel op een bijzondere wijze gemoduleerd. Vele landen kampen trouwens vanuit de specifieke aard van fiscale fraude en de vormgeving van de antiwitwaswetgeving met de vraag naar de wenselijkheid van een “fiscale uitzondering” en/of met de rechtvaardige sanctionering van witwassen gerelateerd aan fiscale fraude. Dit complexe vraagstuk vormt het voorwerp van het proefschrift van Thomas Incalza. Een proefschrift dat hij met brio verdedigde aan de KU Leuven op 30 oktober 2018, en waarvan dit boek de handelseditie is.

In een eerste deel legt Thomas Incalza haarfijn uit waarom een fiscale uitzondering een anomalie is. Met een duik in de rechtsgeschiedenis legt hij eerst de oorspronkelijke reden voor deze eventuele uitzondering bloot, om vervolgens alle doctrinale argumenten ter verantwoording van een dergelijke uitzondering zorgvuldig te ontmantelen. In het tweede deel gaat de auteur omgekeerd te werk door te onderzoeken wat precies de oorzaken zijn van de moeilijke inpassing van het fiscaal basismisdrijf in het antiwitwasrecht. Daarbij analyseert hij niet alleen het internationale en Europese minimumkader, maar gaat hij ook uitgebreid in op de rijke discussie over de fiscale uitzondering in België. Wie dacht dat daarover het laatste woord was gezegd, vergist zich schromelijk. Thomas Incalza ontwikkelt een heel eigen en gedreven visie op dit vraagstuk *de lege lata*, die ook de praktijkjurist zal kunnen bekoren. Daarenboven formuleert hij concrete voorstellen *de lege ferenda* voor een juridisch meer consistente bestrijding van witwassen en fiscale fraude, soms gedurfd, maar steeds opgebouwd volgens een ijzersterk logisch denkkader.

Als promotoren zijn wij bijzonder trots: het werk is voortreffelijk, zowel wat inhoud, stijl als vormgeving betreft. Het onderzoek is fundamenteel in de werkelijke zin van het woord. De auteur neemt geen enkele stelling, theorie of wetsinterpretatie voor waar aan. Hij onderzoekt, wikt, weegt en vormt zijn eigen weloverwogen en stevig onderbouwde mening. Daarbij komt hij tot de vaststelling dat geijkte, sinds decennia gehanteerde begrippen eigenlijk niet accuraat zijn. Het preventieve en het repressieve luik van de antiwitwaswetgeving, bijvoorbeeld, zijn begrippen zo oud als de antiwitwaswetgeving zelf. Thomas Incalza toont overtuigend aan dat deze termen niet correct, en zelfs misleidend zijn. De meldingsplicht van financiële instellingen en andere private personen in geval van een vermoeden van wit-

wassen, heeft inderdaad weinig of niets preventief; in de meeste gevallen heeft de witwasoperatie immers al plaatsgevonden. Bij wijze van inleiding zet de auteur op die manier begripsmatig de puntjes op de i. Als terloops introduceert hij daarbij nieuwe en accuratere terminologie, die veel beter weergeeft waar het in wezen om gaat. Kenmerkend voor het zogenaamd “preventieve” luik van de antiwitwaswetgeving is dat private personen worden ingeschakeld om witwaspraktijken op te sporen. De auteur gebruikt dan ook consequent zijn nieuwe onderscheid “private opsporing” en “publieke betegeling” in plaats van “preventie” en “repressie”.

Zonder de controverse te zoeken, onderzoekt Thomas Incalza op die manier doorheen zijn hele proefschrift jurisprudentiële en doctrinale interpretaties en analyses die voorheen (te) weinig of niet werden geïncorporeerd of zelfs algemeen aanvaard zijn in de Belgische en internationale doctrine. Zo argumenteert hij grondig dat de heersende leer die cumulatie aanvaardt van verbeurdverklaring en belastinginning, berust op een fundamentele misvatting over het karakter van de eigenlijke verbeurdverklaring en de kwalificatie van de ontdoken belasting. Een nieuwe opvatting die menig praktijkjurist zal inspireren en het debat daarover op scherp stelt.

Hij draagt er daarbij zorg voor de auteurs die hij tegenspreekt diplomatisch te benaderen en het kind niet met het badwater weg te gooien: zelfs in de theorieën waar hij het felst tegenin gaat, vindt hij steeds elementen die een waardevolle bijdrage leveren aan het debat, en waarop hij vervolgens voortbouwt.

Dit boek is het gevolg van schrijven, herschrijven, herschikken en schrappen. Het resultaat is een vrij bondig werk, waarvan alle onderdeeljes in elkaar klikken tot een soepel draaiend raderwerk. Geen ellenlange inleiding, geen oeverloze weergave van de meningen van anderen, maar een intelligent onderzoek dat opbouwt naar een centrale stelling, die niet alleen vernieuwend is, maar ook gevat wordt gepresenteerd: de operationele gelijkens tussen witwassen en fiscale fraude, brengt de auteur tot de paradoxale conclusie dat de private opsporing van witwassen en fiscale fraude idealiter nader tot elkaar worden gebracht, terwijl in de publieke betegeling ervan juist verdere verwijdering noodzakelijk is.

Het boek behandelt een complexe materie; de auteur verwacht bovendien van de lezer de bereidheid om alles wat hij dacht te weten opzij te zetten en om zich in te schakelen in een nieuwe terminologie, nieuwe stellingen en redeneringen. Met een vlotte schrijfstijl, mooi gevormde zinnen, verwijzingen naar bekende en minder bekende literatuur, en volgehouden metaforen en vergelijkingen, neemt de auteur de lezer op sleeptouw. Het boek verradt dan ook niet enkel een bijzonder grondige kennis van zowel het financieel strafrecht als het fiscaal recht, maar ook een culturele eruditie en een grote liefde voor het woord.

Dit boek zal dan ook een prachtige aanwinst zijn in de bibliotheek van al wie met financieel strafrecht in aanraking komt.

Prof. dr. Veerle COLAERT
 Prof. dr. Raf VERSTRAETEN

DANKWOORD

*“In this world there are only two tragedies. One is not getting what one wants, and the other is getting it.”*¹ Oscar Wilde’s wederopvatting van een oude Griekse wijsheid² zet het tragische karakter van elke doctoraatsverdediging aardig in de verf. Hoe gelukkig ook dat zijn geesteskind volgroeid is, denkt menig ouder vaak met zachte weemoed terug aan de tijd dat het nog alles kon en wilde worden. Die wonderjaren, waarin de wereld nog onttoverd moest worden³, vormen wellicht de mooiste periode in de academische loopbaan van eenieder aan wie die eer te beurt mag vallen – en het besef dat zij voorgoed voorbij zijn, valt even zwaar als de dankbaarheid diep is. Die periode mogen doorbrengen onder de warme vleugels van de Leuvense Valk, was een uitzonderlijk genoeg. De vreugde en deskundigheid waarmee zovelen van haar professoren en onderzoekers hun vak beoefenen, hebben mij voor altijd gevormd. Zij zijn, zoals Othello het prachtig verwoordt, *“our very noble and approved good masters”*.⁴

Van dat weledelgeleerde gezelschap ben ik één persoon de grootste dank, het grootste ontzag en de grootste genegenheid verschuldigd die een jonge doctor verschuldigd kan zijn: mijn promotor, professor Veerle Colaert, die alles leest, veel in vraag stelt en in niets ongeïnteresseerd lijkt. De manier waarop zij steeds het juiste evenwicht weet te vinden tussen vertrouwen en controle, geduld en aansporing, steun en uitdaging dwingt een respect af dat weinigen toekomt. Ze is een geniaal professor, een exemplarisch onderzoeker en een bezielende gids, zonder wie het proefschrift dat voor deze aangepaste handelseditie de basis heeft gelegd, nooit zou zijn voltooid. Op geregelde tijdstippen heeft ze mij, zoals het een betrokken promotor siert, de vraag gesteld die de doorsnee doctorandus liever zou ontwijken: ‘Hoe gaat het met uw doctoraat?’ Maar even zo vaak heeft ze mij gevraagd: ‘Hoe gaat het met u?’ En dat is veel belangrijker dan velen wellicht vermoeden.

Mijn copromotor, professor Raf Verstraeten, vond ik als student al, samen met vele anderen die het strafrecht een warm hart toedragen, de meest briljante hoogleraar bij wie ik ooit college heb gevolgd. Sinds ik hem als assistent beter heb

---

¹ O. WILDE, *Lady Windermere’s Fan*, Londen, Samuel French, 1893, 38.

² Naar het oud-Griekse spreekwoord: ‘De goden straffen de mensen door het vervullen van hun wensen’ (zie H. VON DER DUNK, *De glimlachende sfinx: kernvragen bij de geschiedenis*, Amsterdam, Bert Bakker, 2011, 9).

³ Naar de bekende uitdrukking van Max WEBER, waarmee hij de toenemende rationalisering van de wereld omschreef (zie M. WEBER, *Wissenschaft als Beruf*, Berlijn, Duncker & Humblot, 1919, 15-16).

⁴ Naar W. SHAKESPEARE, *Othello*, Act I, Scene 3, 80.

mogen leren kennen, is hij alleen maar hoger op dat voetstuk geklommen. Zo is het, mede door het ontzag dat ik voor mijn oud-professor strafprocesrecht heb, meermaals voorgevallen dat ik zo veel tijd besteedde aan het verfijnen van de tekst die ik graag aan hem wilde voorleggen dat ik vergat hem ook nog de tijd te gunnen om te antwoorden. Mijn zeer grote dankbaarheid naar hem toe gaat dan ook gepaard met een even zo grote bewondering voor de snelheid, het geduld en de vriendelijkheid waarmee hij zijn altijd scherpzinnige opmerkingen formuleerde.

Ook de feedback van de overige leden van mijn examencommissie, die hun zegen uitspraken over het manuscript, heb ik erg gewaardeerd. Dat waren professor Joëlle Rozie (UAntwerpen), een monumentale naam in haar vakgebied, professor Filiep Deruyck (VUB), een meester, in alle opzichten, van het ondernemingsstrafrecht, professor Axel Haelterman (KU Leuven), die een enorme praktijkkennis van het fiscaal recht combineert met een magistraal doceertalent, en emeritus professor Frank Hutsebaut (KU Leuven), die zo vriendelijk was om mijn doctoraatsverdediging op 30 oktober 2018 als voorzitter in goede banen te leiden.

Een bijzonder woord van dank verdient minister van Justitie Koen Geens, die voor veel Valk- en vakgenoten altijd ‘onze’ – in zoverre hier een genitief is toegestaan – buitengewoon belezen en welbespraakte *professor* Koen Geens zal blijven. Ondanks een onvoorstelbaar drukke agenda, was hij graag bereid om in mijn begeleidingscommissie te zetelen. En wie zou menen dat hij, vanwege de nobele roeping waaraan hij destijds gehoor heeft gegeven, niet langer academisch actief zou zijn, moet dringend van die illusie verlost. Dat hij de tijd heeft willen vinden om ook nog mijn verdediging bij te wonen, blijf ik koesteren als een erg warm gebaar.

Ik bedank, zeer van harte, mevrouw Nancy Van Meel en juffrouw Line Leys, die als administratief medewerkers het Jan Ronse Instituut en de afdeling economisch recht een onmisbare ondersteuning bieden. Ook de heer Kris Moeremans en mevrouw Sofie Strubbe van uitgeverij Intersentia ben ik bijzonder dankbaar voor hun goede zorgen en vele inspanningen om de resultaten van mijn onderzoek letterlijk te boek te stellen.

Naast alle bovenstaande personen, die heel concreet hebben bijgedragen aan de materiële verwezenlijking van dit werk, ben ik nog vele anderen evenveel dank verschuldigd voor hun morele steun. Het (on)geluk wil echter dat zij zo talrijk zijn dat het me onmogelijk is hen allemaal bij naam te noemen, enerzijds omdat de lijst in dat geval ondraaglijk lang zou worden en anderzijds omdat ik bang ben, door welk misverstand ook, iemand over het hoofd te zien. Hopelijk kunnen zij mij vergeven dat ik hun lof daarom in groepen zing.

Hulde, in de eerste plaats, aan de collega's van de Leuvense rechtsfaculteit. Ik heb aan De Valk schitterende mensen leren kennen: mensen die de besten zijn in hun vak en mensen die houden van hun vak – twee eigenschappen die niet toevallig dikwijls samengaan. Ik heb er vrienden gemaakt waarvan velen voor het leven – en vriendschap kan alleen uit vriendelijkheid ontstaan, maar men moet

veel dieper in de menselijke ziel staren om te ontdekken waaruit vriendelijkheid ontstaat.⁵ Ook verschillende professoren die ik als assistent beter heb mogen leren kennen, zijn mij, zonder ooit van hun sokkel te vallen, zeer na aan het hart komen liggen. Dat geldt zowel voor de nog actieve professoren als voor de soms nog actievare emeriti, die de eerbiedwaardige staat van dienst hebben om hun tijd niet langer nuttig maar zinvol in te vullen en juist daarom nog zo vaak naar De Valk komen.

In de tweede plaats bedank ik graag al mijn andere *compagnons de route* die, hoe moeilijk ook, hun leven zin kunnen geven zonder De Valk. Sommigen hebben er gestudeerd, anderen niet, maar velen van hen zijn hartsvrienden en -vriendinnen geworden. Enkelen waren zelfs zo goed om een hongerig promovendus hele voedselpakketten mee te geven vol aansterkende middelen. Ik ben hun daarvoor zeer verplicht, want zeker in de laatste fase van zijn onderzoek ziet de bijna-doctor er zo verwaarloosd uit dat men hem allang ten grave had gedragen, ware het niet dat discretie gebiedt hiertoe het moment van zijn verscheiden tactvol af te wachten.

Het proefschrift waarop dit boek is gebaseerd, was er nooit gekomen zonder de steun en aanmoediging van mijn prachtige vrienden uit de middelbare school. Ware het niet zo onwielvoeglijk om een doctoraat over witwassen als hommage te laten gelden, ik zou het aan hen opdragen. En ik zou erbij vertellen dat deze vriendengroep – die met foute grappen onbehouwen lacht en de nog foutere grappen onbehouwen maakt, die themafeestjes organiseert in Zuid-Amerikaanse junglestijl, waar hij vervolgens zijn gebrek aan geografische kennis achter een Schotse kilt verbergt, die zich trotse ontdekker mag noemen van het alom bekende ‘Bresj-nokev-effect’, waarmee het fenomeen wordt aangeduid dat men, onder sociale druk, instemmend knikt bij het horen van een term die volstrekt niet bestaat alleen maar omdat hij beweerd wordt ‘alom bekend’ te zijn – een groep is van grootmeesters in de levenskunst, van sterke dames en mooie heren, van grote geesten en kleine hartjes, die de kunst der kameraadschap tot zulke hoogten heeft doen zegevieren dat alle zorgen die men nog zou hebben er heel klein beginnen uitzien en al gauw uit het zicht verdwijnen. Ik ben een geboren cynicus maar zij overtuigen mij, keer op keer, dat dit, veruit, de mooiste planeet op aarde is.

Het is met ontroering dat ik terugdenk aan de vele advocaten, magistraten, vrienden van De Valk en ver daarbuiten, geïnteresseerde studenten, lieve burens en dierbare familieleden die bereid waren om mijn doctoraatsverdediging bij te wonen. Ik weet mij gezegend met geweldige ooms en tantes, oudooms en oudtantes, neven en nichten, achterneven en achternichten. Onder hen bevindt zich behalve uw dienaar geen enkele jurist. Wat ik toen verteld heb, was daardoor

⁵ Naar G.K. CHESTERTON, *What I saw in America*, Londen, Hodder & Stoughton, 1922, 238: “Only friendliness produces friendship. And we must look far deeper into the soul of man for the thing that produces friendliness.”

ongetwijfeld een zwijn voor de parels die zij zijn, maar de wetenschap dat zij zijn komen luisteren, alleen maar omdat ik het was, geeft een heel warm gevoel.

Aanbeland bij de warmste kamer van mijn hart, bedank ik ten slotte mijn dichtste familie. Daar zit vooreerst mijn zus Laura, die het als kind al niet kon laten mij de liefde voor het woord bij te brengen voordat leerkrachten dat deden en aangezien ik graag ben blijven schrijven, is dit boek net zo goed haar verdienste. Mijn zus heeft de prachtige eigenschap nooit kwaad te spreken over anderen die er niet bij zijn maar ze juist de hemel in te prijzen *als* ze er niet bij zijn. En de eerste goedgekleede filosoof in de geschiedenis⁶ heeft ons geleerd dat het al heel wat is te sympathiseren met de ellende van een naaste, maar oprecht sympathiseren met het succes van een naaste is een talent dat weinigen gegeven is.⁷ Zij heeft het in overvloed.

Naast mijn zus bedank ik ook de beste man die ik ooit heb ontmoet. Ik hoop van harte dat het werkelijk zo is dat zonen op hun vader gaan lijken. Ik ken geen groter compliment dan dat dat waar zou zijn. “*What this world needs,*” zegt Audrey Hepburn in een persoonlijke favoriet, “*is a return to sweetness and decency in the souls of its young men.*”⁸ Ze kunnen aan hem een voorbeeld nemen. En aan de vrouw wier plaats voor altijd naast mijn vader is. Ze was er nog toen ik aan mijn onderzoek begon; ze is er niet meer nu het voltooid is. Ze heeft haar leven geleid door te helpen zonder te vragen wie, en door te geven zonder te vragen hoeveel. “*And if it’s proud,*” zo luidt een van de mooiste zinnen uit *Our Mutual Friend*, “*if it’s proud to have a heart that never hardens, and a temper that never tires, and a touch that never hurts, then she was proud. And if it’s not, she was not.*”⁹ Als er iets goeds in mij zit, heb ik het van mijn ouders gekregen en al mijn zonden en onhebbelijkheden heb ik er zelf moeten bij verzinnen.

Dit citaat, van een van de grootste romanciers aller tijden, laat mij toe om te besluiten met de laatste regels uit misschien niet de beste maar zeker de mooiste biografie die over hem bestaat. Ze is geschreven door G.K. Chesterton en verscheen in 1906 onder de titel ‘*The Last of the Great Men*’. Het einde van dat boek, waarvan ik mij hieronder een parafrase veroorloof, geeft treffend weer waar het eigenlijk om draait, in het leven, of je wegen nu scheiden – wat door het grote verloop aan De Valk helaas te vaak gebeurt – dan wel of je de tocht samen verderzet. Het is daarvoor, dat waar het eigenlijk om draait, dat ik zovelen oneindige dank verschuldigd ben. En wie zich nog niet in het bovenstaande herkende, mag dat zeker in het onderstaande doen:

⁶ Naar O. WILDE, *An Ideal Husband*, Londen, L. Smithers, 1899, 121, waar de auteur zijn personage Lord Goring ongetwijfeld autobiografisch beschrijft als “*the first well-dressed philosopher in the history of thought*”.

⁷ Naar O. WILDE, “The Soul of Man under Socialism”, *Fortnightly Review* 1891, afl. 49, (292) 317: “*Anybody can sympathise with the sufferings of a friend, but it requires a very fine nature – it requires, in fact, the nature of a true Individualist – to sympathise with a friend’s success.*”

⁸ W. WYLER (producent/regisseur), *Roman Holiday* [Film], 1953.

⁹ C. DICKENS, *Our Mutual Friend*, II, Londen, Chapman & Hall, 1865, 15.

“We have a long way to travel before we get to what Dickens meant; and the passage is along a rambling English road, a twisting road such as Mr. Pickwick travelled. But this at least is part of what he meant: that comradeship and true joy are not interludes in our travel; but that rather our travels are interludes in comradeship and joy, which shall endure for ever. The inn does not point to the road; the road points to the inn. And all roads point at last to an ultimate inn, where we shall meet again; and when we drink again it shall be from the great flagons in the tavern at the end of the world.”¹⁰

Thomas INCALZA

19 mei 2019

---

¹⁰ Naar G.K. CHESTERTON, *Charles Dickens: the last of the great men*, New York, Dodd, Mead & Company, 1906, 299.

LIJST VAN AFKORTINGEN

- AWR I Eerste antiwitwasrichtlijn (Richtlijn 91/308/EEG van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *Pb.L.* 28 juni 1991, afl. 166, 77)
- AWR II Tweede antiwitwasrichtlijn (Richtlijn 2001/97/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 december 2001 tot wijziging van Richtlijn 91/308/EEG van de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *Pb.L.* 28 december 2001, afl. 344, 76)
- AWR III Derde antiwitwasrichtlijn (Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2005 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *Pb.L.* 25 november 2005, afl. 309, 15)
- AWR IV Vierde antiwitwasrichtlijn (Richtlijn 2015/849/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73)
- AWR V Vijfde antiwitwasrichtlijn (Richtlijn 2018/843 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/138/EG en 2013/36/EU, *Pb.L.* 19 juni 2018, afl. 156, 43)
- AWW 1993 Antiwitwaswet van 11 januari 1993 (Wet 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *BS* 9 februari 1993, 2828)
- AWW 2017 Antiwitwaswet van 18 september 2017 (Wet 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017, 90839)

CDSA	Corruption, Drug Trafficking and Other Serious Crimes (Confiscation of Benefits) Act (Singapore)
CFI	Cel voor Financiële Informatieverwerking
Du.StGB	Strafgesetzbuch (Duitsland)
EBA-wet	Wet 31 december 2003 houdende invoering van een eenmalige bevrijdende aangifte, <i>BS</i> 6 januari 2004, 276
EBAbis-wet	Programmawet 27 december 2005, <i>BS</i> 30 december 2005, 57315
EBATER-wet	Wet 11 juli 2013 tot wijziging van het systeem van fiscale regularisatie en tot invoering van een sociale regularisatie, <i>BS</i> 12 juli 2013, 43894
EVvS 1990	Europees verdrag van Straatsburg van 8 november 1990 (Overeenkomst inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagname en de verbeurdverklaring van opbrengsten van misdrijven, opgemaakt te Straatsburg op 8 november 1990, <i>BS</i> 4 juni 1998, 18173)
EVvW 2005	Europees verdrag van Warschau van 16 mei 2005 (Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel, gedaan te Warschau op 16 mei 2005, <i>BS</i> 22 juli 2009, 50142)
FATF	Financial Action Task Force ('Financiële Actiegroep')
FATF 1990	FATF-aanbevelingen van 1990 (FINANCIAL ACTION TASK FORCE (FATF), <i>The forty recommendations of the Financial Action Task Force on money laundering</i> , 1990, http://www.fatf-gafi.org)
FATF 1996	FATF-aanbevelingen van 1996 (FINANCIAL ACTION TASK FORCE (FATF), <i>The forty recommendations</i> , 1996, http://www.fatf-gafi.org)
FATF 2003	FATF-aanbevelingen van 2003 (FINANCIAL ACTION TASK FORCE (FATF), <i>The forty recommendations</i> , 20 June 2003, http://www.fatf-gafi.org)
FATF 2012	FATF-aanbevelingen van 2012 (FINANCIAL ACTION TASK FORCE (FATF), <i>International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations</i> , February 2012, http://www.fatf-gafi.org)
FIE	Financiële-inlichtingeneenheid
IAB	Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten
It.CP	Codice Penale (Italië)
IVvP 2000	Internationaal verdrag van Palermo van 12 tot 15 december 2000 (Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad, gedaan te New York op 15 november 2000, <i>BS</i> 13 oktober 2004, 71307)

IVvW 1988	Internationaal verdrag van Wenen van 20 december 1988 (Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, opgemaakt te Wenen op 20 december 1988, BS 21 maart 1996, 6461)
Li.StGB	Strafgesetzbuch (Liechtenstein)
Ndl.Sr.	Wetboek van Strafrecht (Nederland)
POCA	Proceeds of Crime Act 2002 (Verenigd Koninkrijk)
USC	United States Code (Verenigde Staten)
VCF	Vlaamse Codex Fiscaliteit
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
Wet MOT	Wet melding ongebruikelijke transacties (Nederland)
Wwft	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Nederland)
Zw.CP	Code pénal (Zwitserland)

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Dankwoord</i>	vii
<i>Lijst van afkortingen</i>	xiii
<i>Lijst van figuren</i>	xxv
Inleiding	1
§ 1. Probleemstelling.....	1
I. Fantoompijnen van de fiscale uitzondering in de antiwitwaswetgeving: <i>ni sans toi</i>	3
II. Groeipijnen van het fiscaal basismisdrijf in de antiwitwaswetgeving: <i>ni avec toi</i>	5
§ 2. Onderzoeksvragen en -opbouw.....	6
§ 3. Onderzoeksmethoden.....	9
I. Rechtshistorische methode.....	9
II. Intern-rechtsvergelijkende methode.....	10
III. Extern-rechtsvergelijkende methode.....	11
IV. Normatieve methode.....	12
V. Fichtiaanse analyse.....	13
§ 4. Terminologie.....	13
I. Fiscale fraude, belastingontduiking en belastingontwijking.....	14
A. Fiscale fraude.....	14
B. Belastingontduiking.....	16
C. Belastingontwijking.....	18
II. Witwassen.....	18
A. Witwassen van fiscale vermogensvoordelen.....	20
1. Secundair witwasmisdrijf.....	20
2. Primair fiscaal basismisdrijf.....	20
a. Fiscale uitzondering.....	21
b. Fiscale exceptie.....	21
3. Vermogensvoordelen.....	23
B. Private opsporing en publieke betuigeling van witwassen.....	23

DEEL I.

FANTOOMPIJNEN VAN DE FISCALE UITZONDERING IN DE ANTIWITWASWETGEVING. *NI SANS TOI* 29

Hoofdstuk 1.

Impliciete genese van de fiscale uitzondering in de eerste antiwitwaswetgeving. Een haat-liefdeverhouding 31

Inleiding 32

§ 1. Witwassen ‘als’ fiscale fraude: De fiscaalrechtelijke beteugeling van profijtgerichte criminaliteit 32

I. De fiscaalrechtelijke grondslagen van de publieke handhaving van witwassen 34

A. Belasting van illegaal inkomen dankzij de *Sullivan theory* 34

B. Abstractie van het basismisdrijf dankzij de *Klein conspiracy theory* 38

II. De fiscaalrechtelijke grondslagen van de private opsporing van witwassen 40

§ 2. Witwassen ‘naast’ fiscale fraude: de fiscale uitzondering in de antiwitwaswetgeving 42

I. Beperkingen van de fiscaalrechtelijke beteugeling van niet-fiscale criminaliteit 42

II. Invoering van bijzondere antiwitwaswetgeving ter beteugeling van niet-fiscale criminaliteit 44

A. Genese van de fiscale uitzondering in de Amerikaanse antiwitwaswetgeving 44

B. Redenen voor de fiscale uitzondering in de Amerikaanse antiwitwaswetgeving 45

§ 3. Witwassen ‘van’ fiscale fraude: de introductie van het fiscaal basismisdrijf in de antiwitwaswetgeving 49

Besluit 54

Hoofdstuk 2.

Expliciete argumenten tegen een fiscaal basismisdrijf in latere antiwitwaswetgeving. Spreek dan nu, of zwijg voor eeuwig 57

Inleiding 58

§ 1. Het schuldvermijdingsargument: geen voordeel 61

I. Ontwikkeling van de argumentatie: geen voordeel zonder schuld (these) 62

A. Premisse 62

B. Gevolgtrekking 65

1. Inkomstenbelastingen 66

2. Federale successierechten en Vlaamse erfbelastingen. 66

3.	Federale registratierechten en Vlaamse registratiebelastingen	68
4.	Belasting over de toegevoegde waarde	69
II.	Weerlegging van de argumentatie: autonomie van het strafrechtelijk voordeelsbegrip (antithese)	71
A.	Premisse faalt <i>in fiscalibus</i>	71
B.	Premisse faalt <i>in penalibus</i>	79
III.	Lering uit de argumentatie: het voordeel uit belastingontduiking ontstaat (pas) op het moment van de ‘niet-betaling’ (synthese)	81
§ 2.	Het schuldargument: geen onverschuldigd voordeel	86
I.	Ontwikkeling van de argumentatie: geen voordeel met schuld (these)	87
A.	Premisse	87
B.	Gevolgtrekking	90
1.	Inkomstenbelastingen	90
2.	Federale successierechten en Vlaamse erfbelastingen	91
3.	Federale registratierechten en Vlaamse registratiebelastingen	91
4.	Belasting over de toegevoegde waarde	92
II.	Weerlegging van de argumentatie: bestaan of opeisbaar worden van een schuld doet het voordeel niet verdwijnen (antithese)	94
III.	Lering uit de argumentatie: betaling van een schuld doet het voordeel wel verdwijnen (synthese)	95
§ 3.	Het kostenbesparingsargument: geen vermogensvoordeel	100
I.	Ontwikkeling van de argumentatie: een kostenbesparing is geen vermogensverschuiving (these)	100
A.	Premisse	100
B.	Gevolgtrekking	104
1.	Inkomstenbelastingen	104
2.	Federale successierechten en Vlaamse erfbelastingen	104
3.	Federale registratierechten en Vlaamse registratiebelastingen	105
4.	Belasting over de toegevoegde waarde	105
II.	Weerlegging van de argumentatie: een kostenbesparing is wel een vermogensvoordeel (antithese)	107
III.	Lering uit de argumentatie: een vermogensvoordeel veronderstelt een vermogensaanwas (synthese)	111
§ 4.	Het incausaliteitsargument: geen crimineel vermogensvoordeel	115
I.	Ontwikkeling van de argumentatie: geen oorzakelijk verband tussen het fiscaal misdrijf en het vermogensvoordeel (these)	115
A.	Premisse	115
B.	Gevolgtrekking	116

1.	Inkomstenbelastingen	116
2.	Federale successierechten en Vlaamse erfbelastingen.	117
3.	Federale registratierechten en Vlaamse registratie- belastingen	118
4.	Belasting over de toegevoegde waarde	118
II.	Weerlegging van de argumentatie: de equivalentieleer in het strafrecht (antithese)	120
III.	Lering uit de argumentatie: fiscale fraude verdient een profijt- gerichte delictstypiciteit (synthese)	126
§ 5.	Het onaflijnbaarheidsargument: geen identificeerbaar crimineel vermogensvoordeel	130
I.	Ontwikkeling van de argumentatie: een crimineel vermogens- voordeel moet identificeerbaar zijn (these)	130
A.	Premisse	131
B.	Gevolgtrekking	133
1.	Inkomstenbelastingen	133
2.	Federale successierechten en Vlaamse erfbelastingen.	133
3.	Federale registratierechten en Vlaamse registratie- belastingen	134
4.	Belasting over de toegevoegde waarde	134
II.	Weerlegging van de argumentatie: een crimineel vermogens- voordeel moet enkel kwantificeerbaar zijn (antithese)	136
III.	Lering uit de argumentatie: onaflijnbaarheid vormt een ernstig probleem voor alle niet-identificeerbare (fiscale en niet-fiscale) vermogensvoordelen (synthese)	140
Besluit	.....	143
 DEEL II.		
GROEIPIJNEN VAN HET FISCAAL BASISMISDRIJF IN DE ANTI- WITWASWETGEVING. <i>NI AVEC TOI</i>		
151		
 Hoofdstuk 1.		
De grillige opmars van het fiscaal basismisdrijf in de antiwitwaswet- geving. Spanningen in een gedwongen huwelijk		
153		
 Inleiding		
154		
§ 1.	Kinderziektes van het fiscaal basismisdrijf in internrechtelijk perspectief	154
I.	Ernstige en georganiseerde fiscale fraude	161
A.	Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i>	169
1.	Maximalistische stelling: witwasindicatoren als bindend indicatief	176

2.	Minimalistische stelling: fraude-indicatoren als hulpmiddel	177
3.	Tussenoplossing: ‘zwaarwichtigheidsindicatoren’ als bindend interpretatief.	181
B.	Toepassingsgebied <i>ratione personae</i>	191
1.	Maximalistische stelling: meldingsplicht in geval van ernstige en georganiseerde fiscale fraude	192
2.	Minimalistische stelling: geen meldingsplicht	194
3.	Tussenoplossing: ‘meldingsvoorwaarde’ voor niet-strafbaarheid wegens witwassen	195
a.	Meldingsvoorwaarde voor niet-strafbaarheid wegens witwassen van vermogensvoordelen uit ‘gewone’ fiscale fraude?	201
b.	Meldingsvoorwaarde voor niet-strafbaarheid wegens witwassen van vermogensvoordelen uit ‘ernstige en georganiseerde’ fiscale fraude.	209
II.	Ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd.	217
A.	De gevolgen van de introductie van het begrip ‘ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd’ door de wet van 15 juli 2013	218
1.	De blijvend bindende kracht van de zwaarwichtigheidsindicatoren	218
2.	Valsheid in geschriften of gebruik van valse stukken als voldoende voorwaarde?	222
3.	De omvang van de fraude als voldoende voorwaarde?	224
a.	Schending van het rechtszekerheidsbeginsel <i>c.q.</i> het legaliteitsbeginsel in strafzaken?	225
b.	Schending van het gelijkheidsbeginsel?	229
B.	De gevolgen van de (al dan niet) afschaffing van de noodzakelijke identificatie van het basismisdrijf door de wet van 18 september 2017.	235
§ 2.	Ouderdomskwalen van de fiscale uitzondering in inter- en supranationaalrechtelijk perspectief.	244
I.	Internationaalrechtelijk minimumkader ter bestrijding van het witwassen van fiscale vermogensvoordelen.	247
A.	Mondiaal niveau: de verdragen van de Verenigde Naties en de aanbevelingen van de FATF.	248
1.	Verdragen van de Verenigde Naties (<i>hard law</i>)	252
a.	Internationaalrechtelijk hardlawminimumkader.	252
b.	Toetsing van de Belgische antiwitwaswetgeving aan het internationaalrechtelijk hardlawminimumkader	258

2.	Aanbevelingen van de FATF (<i>soft law</i>)	262
a.	Internationaalrechtelijk softlawminimumkader	263
b.	Toetsing van de Belgische antiwitwaswetgeving aan het internationaalrechtelijk softlawminimum- kader.	271
B.	Europees niveau: de verdragen van de Raad van Europa	273
1.	Internationaalrechtelijk minimumkader op Europees niveau	274
a.	Het Europees verdrag van Straatsburg van 8 november 1990	274
b.	Het Europees verdrag van Warschau van 16 mei 2005	277
2.	Toetsing van de Belgische antiwitwaswetgeving aan het internationaalrechtelijk minimumkader op Europees niveau	279
II.	Supranationaalrechtelijk minimumkader ter bestrijding van het witwassen van fiscale vermogensvoordelen.	283
A.	Vigerend recht	284
B.	Toekomstig recht.	287
Besluit	. . . . .	296

Hoofdstuk 2

Wenken voor een juridisch meer consistente bestrijding van witwassen en fiscale fraude. Herwonnen vrijheid? 301

Inleiding 302

§ 1.	Uitsluiten van cumulatie van verbeurdverklaring en belasting- inning (<i>de lege lata</i>)	304
I.	Vigerend recht.	305
A.	Verbeurdverklaring (bij equivalent) na belastinginning	310
B.	Belastinginning na (eigenlijke) verbeurdverklaring?	312
1.	Verbeurdverklaring van een ontdoken belasting met teruggave/toewijzing aan de fiscus als burgerlijke partij	313
2.	Verbeurdverklaring van een ontdoken belasting als <i>restitutio in integrum</i> aan de Staat	318
II.	Toekomstig recht?	329
§ 2.	Het convergentieprobleem (<i>de lege ferenda</i>)	335
I.	Probleemstelling.	335
A.	De operationele gelijkenis tussen witwassen en fiscale fraude (ruimtelijke factor)	335
B.	De sequentiële logica van het huidige witwasconcept (temporele factor)	339

II. Oplossingen.....	344
A. Aanbevelingen voor de private opsporing van witwassen en fiscale fraude	345
1. Ontwikkeling van de oplossing.....	345
2. Evaluatie van de oplossing.....	351
B. Aanbevelingen voor de publieke beteugeling van witwassen en fiscale fraude.....	352
1. Ontwikkeling van de oplossing.....	353
a. Oplossing voor het onaflijnbaarheidsprobleem	355
b. Oplossing voor het convergentieprobleem.....	384
2. Evaluatie van de oplossing.....	394
a. Internrechtelijke toetsing	394
b. Supra- en internationaalrechtelijke toetsing	397
Besluit	401
Algemeen besluit.....	409
<i>Bibliografie .....</i>	<i>427</i>
<i>Trefwoordenregister .....</i>	<i>453</i>

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1.a.	Witwassen ‘als’ fiscale fraude: de fiscaalrechtelijke beteugeling van profijtgerichte criminaliteit	42
Figuur 1.b.	Witwassen ‘naast’ fiscale fraude: de fiscale uitzondering in de antiwitwaswetgeving	49
Figuur 1.c.	Witwassen ‘van’ fiscale fraude: de introductie van fiscale fraude in de antiwitwaswetgeving	54
Figuur 2.a.	Domein van het fiscaal basismisdrijf ingevolge het schuldvermijdingsargument	70
Figuur 2.b.	Domein van het fiscaal basismisdrijf ingevolge het schuldargument	93
Figuur 2.c.	Domein van het fiscaal basismisdrijf ingevolge het kostenbesparingsargument	106
Figuur 2.d.	Domein van het fiscaal basismisdrijf ingevolge het incausaliteitsargument	119
Figuur 2.e.	Domein van het fiscaal basismisdrijf ingevolge het onaflijnbaarheidsargument	135
Figuur 3.	De ad-hoc-hypothesen in de getrapte compositie van de juridische argumentatie tegen een fiscaal basismisdrijf	145
Figuur 4.	Levensduur van het fiscaal vermogensvoordeel uit fraude inzake inkomstenbelastingen	149
Figuur 4.a.	Niet-frauderende inkomstenbelastingplichtige	149
Figuur 4.b.	Frauderende inkomstenbelastingplichtige	149
Figuur 4.c.	Frauderende inkomstenbelastingplichtige <i>versus</i> niet-frauderende inkomstenbelastingplichtige	150
Figuur 5.a.	Meldingsplicht in de private opsporing van witwassen (t.e.m. 28 juli 2013)	188
Figuur 5.b.	Meldingsplicht in de private opsporing en publieke beteugeling van witwassen (t.e.m. 28 juli 2013)?	207
Figuur 5.c.	Meldingsplicht in de private opsporing en publieke beteugeling van witwassen (t.e.m. 28 juli 2013)	213
Figuur 5.d.	Meldingsplicht in de private opsporing en publieke beteugeling van witwassen (29 juli 2013 t.e.m. 15 oktober 2017)	221
Figuur 5.e.	Meldingsplicht in de private opsporing en publieke beteugeling van witwassen (vanaf 16 oktober 2017)	241

Figuur 6.	Inter- en supranationaalrechtelijk minimumkader ter bestrijding van het witwassen van fiscale vermogensvoordelen .	292
Figuur 7.	De convergentie van de strafbaarheid wegens fiscale fraude en de strafbaarheid wegens witwassen.	342
Figuur 8.	Grondslagen <i>de lege ferenda</i> voor de private opsporing en publieke beteugeling van witwassen en fiscale fraude.	405